

Berlinale
67. Międzynarodowy
Festiwal Filmowy
w Berlinie
Panorama

FILM OTWARCIA
TEDDY AWARD

Oficjalna Selekcja 2017
sundance
Film Festival
KONKURS
MIĘDZYNARODOWY

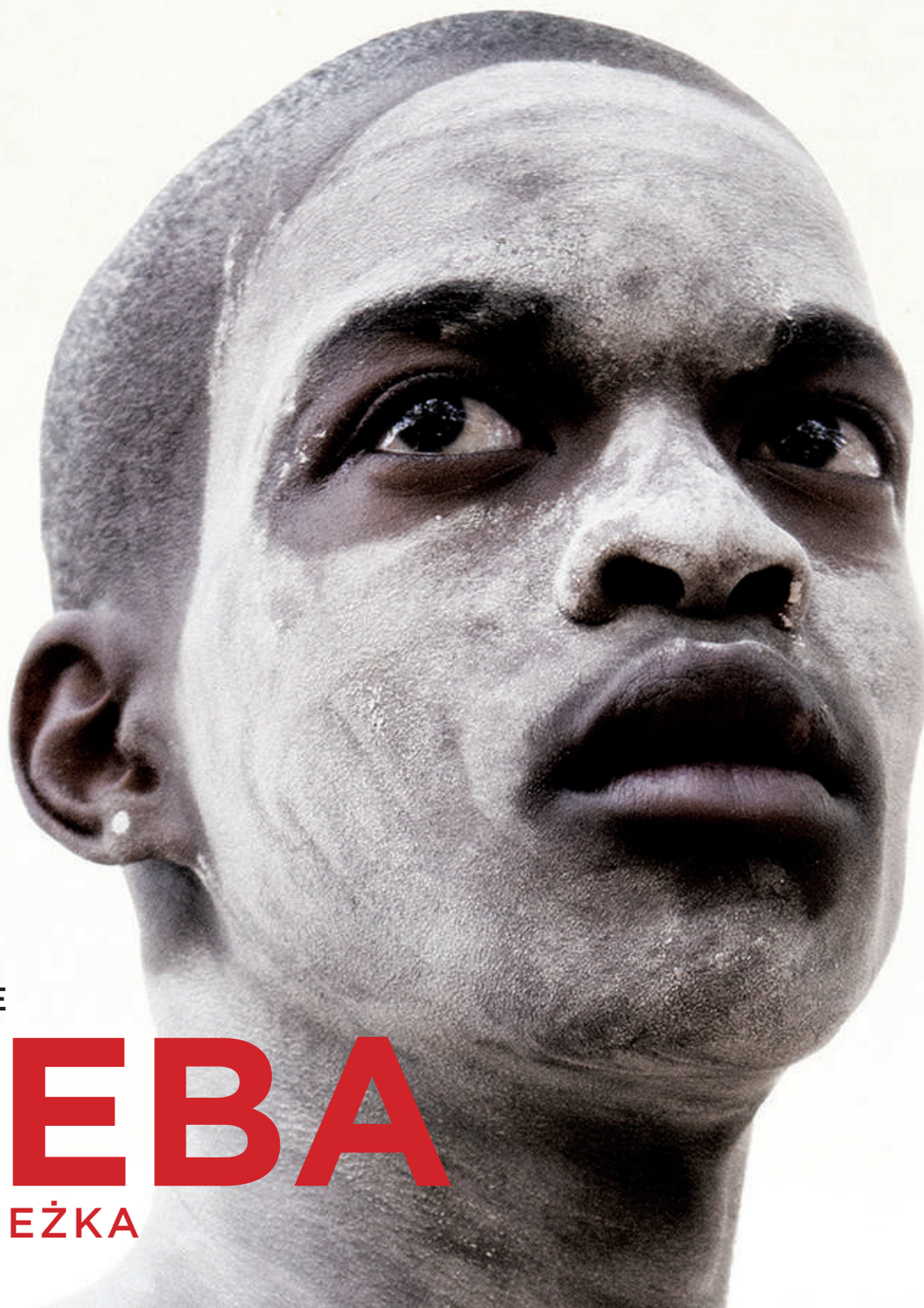
Frameline

NAGRODA JURY
NAJLEPSZY FILM

REŻ. JOHN TRENGOVE

INXEBA

ZAKAZANA ŚCIEŻKA

DŁUGOŚĆ: 88 MINUT
2017, RPA/NIEMCY/
HOLANDIA/FRANCJA

DYSTRYBUCJA W POLSCE:
TONGARIRO RELEASING
POCZTA@TONGARIRO.PL
TEL. 515 270 800

OPIS

W niektórych rejonach RPA do dziś praktykuje się rytuał męskiej inicjacji, którego przebieg jest ściśle strzeżoną tajemnicą. Jednym z jej strażników jest Xolani, który raz do roku wraca w rodzinne strony i jako mentor pomaga młodym uczestnikom obrzędu. Jego nowy podopieczny, Kwanda, na co dzień żyje w mieście i ma niewiele wspólnego z tradycjami swoich przodków. Pod presją ojca zgadza się wziąć udział w ceremonii. Szybko jednak odkrywa prawdziwe intencje Xolaniego i kwestionuje sens całego rytuału.

REŻYSER O FILMIE

INXEBA powstała z potrzeby uderzenia w stereotypowy obraz męskości czarnoskórych, którą utrwała zarówno kino afrykańskie, jak i światowe. To, że jako biały człowiek przedstawiam rzeczywistość, która nie jest moją własną, oczywiście bardzo komplikuje sytuację. Sprawia, że właściwie jest to bardzo problematyczne. Kluczowa była dla mnie historia, która odzwierciedla tę kwestię. Postać Kwandy reprezentuje osobę spoza tego podporządkowanego tradycjom świata, która mniej więcej uosabia moją wizję praw człowieka i indywidualnej wolności. On też stanowi problem – jego opinie stwarzają zagrożenie dla innych, którzy mają do stracenia o wiele więcej niż on. Na swój sposób mówię tu, że nie mam uniwersalnych odpowiedzi i moje własne wartości niekoniecznie muszą pasować w tym właśnie miejscu.

Nie można się łudzić, że film taki jak ten jest w stanie zapewnić rozwiązania kryzysu, z którym borykają się miliony osób LGBT w Afryce i na całym świecie. Może jedynie przedstawić ten kryzys, który jest w istocie jak głęboka, ciągle poszerzająca się przepaść. Podczas pisania INXEBY niespodziewanie pojawiła się inspiracja ze strony Roberta Mugabe. Według niego i innych afrykańskich przywódców panujących od wczesnych lat 90-tych, homoseksualizm to symptom zachodniej dekadencji, który zagraża „tradycyjnej” kulturze. Więc pomyśleliśmy – ok, użyjemy tego pomysłu. Wyobraźmy sobie, że bycie homo jest jak wirus, który penetruje i psuje patriarchalny organizm i przyjrzyjmy się reakcji tego organizmu.

RYTUAŁ UKWALUKA

Ukwaluka to tradycyjny, męski rytuał inicjacyjny, który jest praktykowany przez lud *Xhosa* żyjący w RPA.

Dwa razy w roku, grupy nowicjuszy w późnym wieku nastoletnim opuszczają swoje społeczności i wybierają się do odosobnionych obozów, gdzie przeprowadza się na nich rytualne obrzezanie. Przez kilka tygodni zajmują się nimi szkolący ich młodzi mężczyźni, którzy również pochodzą z ich społeczności (*khankathas*). Po tym czasie chłopcy stają się pełnoprawnymi mężczyznami i spadają na nich wszelkie przywileje i odpowiedzialność dorosłych.

Mimo że tradycja wciąż stanowi podstawę kultury *Xhosa* i jest uważana za kluczowy moment w życiu każdego mężczyzny, coraz częściej spotyka się z krytyką ze względów bezpieczeństwa i jej znaczenia. Chociaż dzielenie się doświadczeniem z rytuału *Ukwalukha* jest zakazane, Nelson Mandela przełamał to tabu opisując swoją inicjację w autobiografii *Długa droga do wolności* (*Long Walk To Freedom*). Rytuał jest także tematem debiutanckiej powieści współtwórcy INXEBy Thando Mgpoloza – *Mężczyzna, który nie jest mężczyzną* (*A Man Who Is Not A Man*).

WYWIAD Z REŻYSEREM

CO CIĘ ZACHĘCIŁO DO PORUSZENIA TEGO TEMATU?

Interesowało mnie to, co się dzieje kiedy grupa mężczyzn zbiera się razem i organizuje sobie życie poza społeczeństwem i kodami ich codziennego życia. Chciałem pokazać te intensywne emocjonalne i fizyczne przemiany, które są możliwe w takim miejscu i to, jak represja silnych uczuć prowadzi do swego rodzaju toksyczności i przemocy. Jako osoba z zewnątrz tej kultury, chciałem pokazać historię z perspektywy bohaterów, którzy sami są outsiderami, którzy mają problem z podporządkowaniem się status quo, którego są częścią.

JAK PRZEBIEGAŁ PROCES PISANIA INXEBY?

Zaczęliśmy od dużego researchu. Spędziliśmy sporo czasu w Prowincji Przylądkowej Wschodniej, gdzie rytuał jest najbardziej popularny. Wysłuchaliśmy wielu opowieści i rozmów z mężczyznami Xhosa, którzy go przeszli. Geje, heteroseksualiści, niektórzy mieszkający w miastach i zamożni, inni z oddalonych, wiejskich terenów. Te historie zainspirowały nasze pierwsze pomysły dotyczące narracji. Zdobywanie informacji na temat samego rytuału wzbudzało we mnie skrajne emocje. Bardzo wiele historii pokazuje, że może on dawać podatny grunt na homofobiczne i hiperzmaskulinizowane zachowania. Miałem też okazję samodzielnie zobaczyć jaki wpływ miał on na tych, którzy przez niego przeszli. W świecie, który jest obecnie tak pozbawiony ojcowskich wzorców, rytuał sytuujący chłopca w świecie mężczyzn wydaje się być bardzo głęboki.

JAK RADZISZ SOBIE Z POLITYCZNYM WYDŹWIĘKIEM TEGO, ŻE PRZEDSTAWIASZ RZECZYWISTOŚĆ ZMARGINALIZOWANYCH OSÓB, BĘDĄC PRZY TYM BIAŁYM FILMOWCEM, KTÓREGO ŻYCIE WYGLĄDA ZUPEŁNIE INACZEJ?

Przede wszystkim, próbowałem, jak to tylko możliwe, wystawić na próbę swoje własne przekonania. Jak większość widowni pochodzącej klasy średniej mógłbym oglądając ten film spojrzeć na Xolaniego i łatwo stwierdzić, że jest zrepresjonowanym gejem, który zasługuje na to, by zostać uwolnionym z opresyjnej społeczności i żyć w zgodzie ze sobą. Opierałem się jednak tego rodzaju rozwiązaniom dla tego bohatera i w zamian próbowałem pokazać jego problem taki, jakim jest - wielki, trudny i pozbawiony jednoznacznych odpowiedzi. Postać Kwandy najbardziej zbliża się do przedstawienia tych wartości, ale jest też problemem. Jego opinie stwarzają zagrożenie dla innych, którzy mają do stracenia o wiele więcej niż on. Na swój sposób mówię tu, że nie mam uniwersalnych odpowiedzi i moje własne wartości niekoniecznie muszą tutaj pasować.

BIORĄD POD UWAGĘ KONTROWERSJE WOKÓŁ RYTUAŁU W RPA, JAKIEJ REAKCJI SIĘ SPODZIEWASZ?

Ukwaluka jest tam dużym, kulturowym tabu i przedstawienie tego rytuału w taki sposób, w jaki my to uczyniliśmy, jest bardzo sporne. Zdawaliśmy sobie sprawę, że wzbudzimy silne reakcje tradycjonalistów. Pojawiło się też jednak sporo wsparcia ze strony młodsze pokolenia Xhosa, które chciałoby chyba zburzyć ten mur wokół inicjacji ze względu na zagrożenia, które się z nią wiążą. To wielka i skomplikowana praktyka i jest jeszcze o niej wiele do powiedzenia, co nie jest moją rolą. To rzeczy, które muszą być powiedziane z wewnątrz tej kultury. Mam nadzieję, że INXEBA trochę się do tego przyczyni. Może jakiś młody gej Xhosa zobaczy to któregoś dnia i zainspiruje go to, do opowiedzenia swojej własnej historii.

JAK DOSZŁO DO TWOJEJ WSPÓŁPRACY Z THANDO MGQOLOZANĄ?

Zwróciłem się do Thando, kiedy przeczytałem jego pierwszą powieść *Mężczyzna, który nie jest mężczyzną* (*A Man Who Is Not A Man*), która dotyczy inicjacji. Poznanie go było dla mnie punktem zwrotnym, a on wiedział o moich zamiarach. Nie był specjalnie zainteresowany pracą nad kolejnym projektem na ten temat, ale bardzo mocno zareagował na pomysł pokazania alternatywnej afrykańskiej męskości. Thando napisał swoją własną wersję treatmentu, filtrując moje pomysły przez własne doświadczenia i otwierając możliwości narracyjne w obrębie rytuału. Współpracowaliśmy także nad krótkometrażowym filmem *Koza* (*The Goat*), opartym na rozdziale jego książki.

MOŻESZ OPISAĆ PROCES PRACY NA PLANIE?

Mieliśmy kilka zasad, które miały nam pomóc trzymać się prawdy. Wszystkie role, łącznie z mówiącymi statystami, były powierzone osobom, dla których język Xhosa był pierwszym i którzy sami przeszli przez rytuał. Jedynym wyjątkiem był Niza Jay Ncoyini, który wcielił się w Kwandę, co jest uzasadnione, bo jego postać kwestionuje jego sens. Większa zbiorowość mężczyzn Xhosa i starców w filmie to ludzie, którzy nie są aktorami. Poprosiliśmy ich o pokazanie różnych aspektów rytuałów, a gdy to robili, o reagowanie na różne scenariusze tak, jak uważali za stosowne. Kiedy nie godzili się na zachowanie bohatera, po prostu mówili „nie”. Czasami nie krzyczeliśmy „cięcie” i sceny toczyły się dalej, a my nagrywaliśmy tych mężczyzn, którzy proponowali niezwykle, zupełnie spontaniczne zachowania. Bongile Mantsai (Vija) to bardzo doświadczony teatralny aktor, który świetnie poradził sobie z zachęcaniem grupy do tej swobodnej interakcji. Oglądanie tego było niezwykle ekscytujące. Wszystkie te grupowe sceny nagrywaliśmy chronologicznie - zgodnie z kolejnością, w jakiej odbywa się prawdziwy rytuał.

JAK PRZEBIEGAŁA PRACA Z NAKHANE TOURÉ?

Poznałem Nakhane około 2 lata temu i z miejsca stałem się jego fanem. Zacząłem w tajemnicy pisać głównego bohatera właśnie dla niego po naszym pierwszym spotkaniu. Chociaż nie miał żadnego profesjonalnego doświadczenia w aktorstwie, miałem przeczucie, że przed kamerą będzie hipnotyzujący. Nakhane jest odważnym i wielowarstwowym artystą na swój własny sposób i głęboko rozumie, że musisz wyjść ze swojej strefy komfortu, aby dokonać czegoś naprawdę ciekawego. Robi to intuicyjne, bez blokad i oporów, i pozwala sobie na dużą wrażliwość i szczerłość przed obiektywem kamery. Praca z takim aktorem jest rzadkością.

MOŻESZ COŚ POWIEDZIEĆ O WSPÓŁPRACY Z URUCU MEDIA?

Do niedawna w RPA było bardzo niewielu producentów gotowych na bardziej ryzykowne i oryginalne projekty. Kiedy połączyłem siły z Eliasem Ribeiro w Urucu Media, naszą pierwszą decyzją było to, że firma zajmie się dokładnie taką niszą. Chcieliśmy stworzyć przestrzeń dla filmów takich jak Rana, aby zachęcić twórców lokalnej kinematografii, którzy mogliby dotrzeć do międzynarodowej publiczności. Wielu ludzi mówiło, że oszaleliśmy, kiedy zaczęliśmy pracować nad tym filmem, ale niesamowity optymizm Eliasa i jego zdolność do pozyskania mniej konwencjonalnych źródeł funduszy, głównie związanych z koprodukcją międzynarodową, sprawiły, że w końcu się udało. Dziś możemy zaobserwować więcej odważnych filmów z RPA i mam wrażenie, że Urucu jest ważną częścią tej zmiany.

OBSADA

Nakhane Touré Xolani

Urodzony w 1988 roku w Alice, małym miasteczku na Wschodnim Wybrzeżu RPA jako Nakhane Mavuso. Muzyk, kompozytor, twórca piosenek i wokalista- udział w filmie INXEBA jest jego pierwszym aktorskim doświadczeniem. W 2013 wydał świetnie przyjęty, debiutancki album *Brave Confusion*. Magazyn *Rolling Stone* porównał go wówczas do Thoma Yorke'a z Radiohead. Nakhane pochodzi z plemienia Xhosa i jako zdeklarowany gej krytykuje tradycyjne postrzeganie męskości w południowoafrykańskiej kulturze.

Bongile Mantsai Vija

Jedyny profesjonalny aktor spośród obsady filmu. Udział w INXEBIE jest jego pierwszą dużą rolą filmową - na co dzień występuje na deskach teatru. Jeden z najbardziej uznanych spektakli z jego udziałem to przeniesiony na afrykański grunt dramat Augusta Strindberga *Panna Julia* produkcji Baxter Theatre Centre Uniwersytetu, który objechał światowe sceny i znalazł się w dziesiątce najlepszych produkcji teatralnych 2012 roku według „New York Timesa” i pierwszej piątce według „Guardiana”.

REŻYSER

John Trengove

INXEBA to jego pełnometrażowy debiut reżyserski. Jego pierwszy film, krótkometrażowy *The Goat*, miał swoją premierę na festiwalu Berlinale w 2014 roku, po czym pojawił się na ponad 40 innych festiwalach na całym świecie. W 2010 roku Trengove wyreżyserował miniserial *Hopeville*, który był nominowany do Emmy i zdobył nagrodę Rose d'Or za najlepszy dramat. Okazjonalnie reżyseruje spektakle teatralne, z których najgłośniejszy to *The Epicene Butcher and Other Stories for Consenting Adults*.

OBSADA

*Xolani Nakhane Touré
Vija Bongile Mantsai
Kwanda Niza Jay Ncoyini
Babalo Thobani Mseleni*

*Nowicjusze Thobani Mseleni, Gamelihle Bovana,
Halalisani Bradley Cebekhulu, Inga Qwede
Sibabalwe Ngqayana, Siphosethu Ngcetane*

EKIPA

Reżyseria John Trengove

Scenariusz John Trengove, Thando Mgqolozana, Malusi Bengu

Zdjęcia Paul Ozgur

Scenografia Bobby Cardoso, Solly Sithole

Kostiumy Lehasa Molloyi

Charakteryzacja Smartie Olifant, Mthokozisi Nhlapo

Casting Director Cait Pansegrouw

Montaż Matthew Swanepoel

Dźwięk Matthew James

Muzyka Joao Orecchia

Produkcja

Elias Ribeiro & Cait Pansegrouw / urucu media

Koprodukcja

Michael Eckelt / Riva Filmproduktion

Claudia Tronnier / Das Kleine Fernsehspiel

Olaf Grunert / ARTE/ZDF

Trent / Oak Motion Pictures

Batana Vundla / Cool Take Pictures

Marie Dubas / Deuxième Ligne Films

Eric Lagesse / Sampek productions

Bjorn Koll / Edition Salzgeber

Bianca Isaac / Figjam Entertainment